

LEWIATAN

Konfederacja Lewiatan
ul. Zbyszka Cybulskiego 3
00-727 Warszawa

tel. (+48) 22 55 99 900
fax (+48) 22 55 99 910
lewiatan@konfederacjalewiatan.pl
www.konfederacjalewiatan.pl

member of BUSINESS EUROPE

Uwagi Konfederacji Lewiatan do Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 **Warszawa, 15 maja 2013 r.**

Uwagi do części 1: Opis części strategicznej Programu

1. Wstęp

Integralną częścią PO IR powinno być streszczenie zawierające informację o głównych kwestiach problemowych/ barierach w obszarze innowacyjności gospodarki, proponowanych rozwiązaniach, wdrażanych w oparciu o finansowanie krajowe i europejskie (fundusze krajowe, fundusze unijne) oraz komplementarności tych rozwiązań, z wyraźnym wskazaniem obszaru interwencji, który zostanie zagospodarowany przez PO IR.

Ponadto, punktem wyjścia programu powinny być jasno zdefiniowane cel główny i cele szczegółowe, zgodne i wynikające z przyjętej na poziomie programu i zaprezentowanej w nim filozofii wspierania innowacyjności (podstawowe założenia), w tym określenia priorytetów interwencji. Do celów programu powinny być przypisane działania, w taki sposób, aby widoczny był związek między nimi.

Streszczenie powinno pomóc prawidłowo ulokować PO IR pośród innych instrumentów wspierających innowacyjność w ramach prowadzonej przez władze publiczne polityki innowacyjnej, w tym wskazywać na powiązanie celów programu z celami stawianymi przed polityką innowacyjną państwa.

Przejrzyste streszczenie ma duże znaczenie na etapie konsultacji społecznych, ponieważ pomaga w komunikowaniu intencji autorów projektu, wymusza dyscyplinę i priorytetyzację informacji/ danych, a tym samym ułatwia zrozumienie filozofii i logiki programu. Jednocześnie, streszczenie i czytelna prezentacja planów dotyczących strategii wspierania innowacyjności może i powinna pełnić funkcję promocyjną – sposób komunikowania programu czy przejrzystość informacji są elementem kreowania klimatu przyjaznego innowacjom.

2. Jednofunduszowość Programu Inteligentny Rozwój (s.7).

Zgodnie z *Założeniami Umowy Partnerstwa* PO IR będzie programem finansowanym wyłącznie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Oznacza to, że finansowanie inwestycji koniecznych do wytworzenia potencjału innowacyjnego, związanych przede wszystkim z budowaniem świadomości i akceptacji społecznej dla innowacji czy rozwojem deficytowych kompetencji (np. koniecznych dla skutecznej komercjalizacji wyników badań naukowych), tak po stronie sektora nauki jak i przedsiębiorstw, będzie ograniczone limitem cross-financingu, a główny ciężar tego typu inwestycji zostanie przeniesiony do programu lub programów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Takie rozwiązanie powiela model przyjęty w latach 2007-2013. Jego zasadniczą wadą był brak koordynacji interwencji obu funduszy, a w konsekwencji duża przypadkowość projektów kompetencyjnych jak i zasadnicze błędy popełniane na etapie ich realizacji (zwłaszcza działanie 8.2 PO KL: stypendia doktoranckie – wykluczające projekty badawcze będące wynikiem lub polegające na współpracy z przemysłem, rozwój przedsiębiorczości typu spin off i spin out - skierowane w dużej mierze do studentów i absolwentów nie

mających zamiaru prowadzić działalności gospodarczej, finansowanie staży przedsiębiorców w jednostkach naukowych i naukowców w przedsiębiorstwach – z ograniczeniem możliwości wyboru partnera do podmiotów działających w danym regionie). Dodatkowo, projekty PO KL i PO IG były słabo lub w ogóle ze sobą nie powiązane merytorycznie i czasowo.

Tymczasem programowanie interwencji na rzecz innowacyjności powinno mieć charakter kompleksowy i uwzględniać wielowymiarowość tej problematyki, zwłaszcza że część barier w obszarze innowacyjności ma charakter świadomościowy lub kompetencyjny i wymaga działań w długim okresie.

Brak bezpośredniego i faktycznego - na przykład w ramach jednego programu lub instytucji zarządzającej - powiązania pomiędzy obszarami interwencji EFRR i EFS obniży skuteczność działań, które te bariery mają niwelować. Dlatego też programowanie wsparcia w ramach PO IR powinno być ściśle powiązane i skoordynowane z procesem programowania wsparcia z EFS. Obecny projekt PO IR nie zawiera informacji o tego typu powiązaniach, dlatego jego zapisy dotyczące diagnozy, celów, wskaźników oraz działań są niepełne, a działania dotyczące kompetencji wydają się przypadkowe - działanie 3.1.6 nie ma w zasadzie uzasadnienia w części strategicznej Programu.

3. Cel główny oraz obszary koncentracji

Proponowane zapisy nie są poprawne metodologicznie – obszary koncentracji (które można utożsamiać z zadaniami/ działaniami) w dużej mierze pokrywają się z określonymi powyżej sposobami osiągnięcia celu głównego (które odpowiadają celom szczegółowym). Abstrahując od słuszności przyjętych założeń, taki zapis jest mało czytelny i powinien zostać zmodyfikowany.

Jeśli chodzi o definicję celu głównego i obszary koncentracji, niepokoi to, że sektor nauki i przedsiębiorstw są *de facto* traktowane oddzielnie – mają „swoją” diagnozę, priorytety, wskaźniki i działania (poza nielicznymi wyjątkami). Dodatkowo układ Programu sugeruje priorytetowe traktowanie sektora nauki. Pomimo przyjęcia celu głównego, który zakłada zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, co ma się wyrażać zwiększeniem prywatnych nakładów na B+R, część proponowanych działań nie odnosi się bezpośrednio do tak sformułowanego sposobu realizacji celu. Z pewnością stanowi odpowiedź pośrednią, ale w programie brakuje jasnego wskazania związków i oczekiwanego oddziaływania inwestycji (np. infrastruktura badawcza, agendy badawcze, kadry B+R) na poziom prywatnych nakładów na B+R.

4. Koncentracja interwencji PO IR na kierunkach badań i nauki wskazanych w Krajowym Programie Badań oraz skupienie działań wokół na tzw. narodowych centrach doskonałości (s. 7)

KPB określa strategiczne dla państwa kierunki badań naukowych i prac rozwojowych oraz wskazuje kryteria selekcji programów badawczych i badawczo – rozwojowych. Niewłaściwe jest sprowadzanie interwencji PO IR, dla której priorytetowe znaczenie ma gospodarczy wymiar przedsięwzięć naukowych, do źródła finansowania KPB. Takie podejście może bowiem oznaczać zastąpienie finansowania krajowego finansowaniem europejskim i jest niezgodne z zasadą dodatkowości. Co więcej, jego konsekwencją może być brak zasadniczej zmiany w strukturze wydatków B+R i utrzymanie się dominacji wydatków publicznych. Strategiczne decyzje określające priorytety polityki naukowej państwa podjęte na poziomie KPB powinny niewątpliwie znaleźć swoje odzwierciedlenie w PO IR, jednak sam fakt ujęcia danego kierunku badań czy programu badawczego w KPB nie jest wystarczający aby zagwarantować mu finansowanie EFR, zwłaszcza wobec dużej dynamiki, tak sfery naukowej jak i gospodarczej.

Innymi słowy, fakt włączenia danego kierunku badań i nauki czy wsparcie kierowane do narodowych centrów doskonałości do obszaru interwencji PO IR powinny zostać uzasadnione, w kontekście celów PO IR oraz uwzględniając wpływ na zwiększenie wydatków prywatnych na B+R, nie zaś - co wynika z obecnych sformułowań zawartych w PO IR - mieć domyślny charakter.

Z tego punktu widzenia zamiast określania dokumentów, które wyznaczą obszary interwencji PO IR, należałoby opisać jak (z punktu widzenia harmonogramu wdrażania, określania priorytetów badawczych, zasad ubiegania się o wsparcie, oceny programów badawczych) będzie wyglądał proces wyboru programów badawczych współfinansowanych z budżetu EFRR, tak aby zagwarantować ich maksymalne powiązanie ze sferą gospodarki, przy zachowaniu elastyczności, tak jeśli chodzi o kierunki badań, jak i podmioty je realizujące.

5. Znaczenie rozwiązań dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju polskiej nauki i gospodarki (s.8)

Pojęcie zrównoważonego rozwoju polskiej nauki, które wprowadzone jest we *Wstępie*, wymaga rozwinięcia, zwłaszcza że występuje równolegle z utrwalonym w doktrynie ekonomicznej pojęciem zrównoważonego rozwoju, odnoszącym się do gospodarki.

Diagnoza sektora nauki w Polsce

6. Podmioty prowadzące działalność B+R w Polsce (s.12)

Potencjał naukowo - badawczy kraju utożsamiany jest w PO IR z wielkością zatrudnienia. W związku z dużą liczbą etatów – 119 w sektorze rządowym i szkolnictwa wyższego, w porównaniu z sektorem przedsiębiorstw – 15, PO IR zakłada iż kluczową rolę w sferze B+R pełnią szkoły wyższe, instytuty PAN i inne jednostki badawcze, a proponowane w Programie działania (oś priorytetowa 1) koncentrują się *de facto* na tego typu podmiotach. To podejście i wsparcie będące jego konsekwencją może utrzymywać niekorzystną strukturę zatrudnienia w sektorze B+R.

Prezentowane dane statystyczne nie dają zresztą podstaw do przyjęcia założenia, że to publiczny sektor B+R powinien stać w centrum zainteresowania Programu (zwłaszcza w części dotyczącej B+R), a sektor prywatny stanowić jego uzupełnienie. Przykładowo:

- duży odsetek badaczy wśród zatrudnionych w sferze B+R, sytuujący Polskę na 3 miejscu w Europie (za Portugalią i Słowacją) jest słabością tej sfery i wskazuje na deficyt kadr obsługujących badaczy, dbających np. o współpracę z przedsiębiorstwami, zarządzającymi procesem patentowania, komercjalizacji.
- zwiększenie liczby studentów studiów doktoranckich może być efektem braku perspektyw zatrudnieniowych zgodnych z wykształceniem, a dostępna oferta stypendialna stanowić atrakcyjną alternatywę dla wynagrodzenia, na które studenci mogą liczyć na rynku pracy (ucieczka przed bezrobociem).

Przeciwnie, ze statystyk/indeksów dotyczących B+R w Polsce i UE wynika jasno, że priorytetem PO IR powinno być wzmocnienie prywatnego sektora B+R, tak jeśli chodzi o liczbę podmiotów angażujących się w działalność badawczo- rozwojową, jak i jakość oraz skalę podejmowanych działań, a interwencja PO IR koncentrować się na doprowadzeniu do rzeczywistego zwiększenia potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw. Sfera nauki jest oczywistym uzupełnieniem i koniecznym elementem sprawnie funkcjonującego systemu innowacji i z tego punktu widzenia jej wspieranie w ramach PO IR jest zasadne (w zakresie, w jakim realizuje cel programu), jednak w Polsce potrzebna jest zasadnicza zmiana i przełom przede wszystkim jeśli chodzi o aktywność badawczo-rozwojową i innowacyjną firm.

Ponadto, jeśli miarą sukcesu programu ma być zwiększenie nakładów prywatnych na B+R, jego osiągnięcie musi wiązać się ze kompleksowym, stopniowym i systematycznym wzmocnieniem (infrastrukturalnym, kadrowym, kompetencyjnym, świadomościowym, finansowym – w zależności od identyfikowanych przez przedsiębiorców ryzyk lub deficytów oraz ich wyjściowego potencjału) prywatnego sektora badawczo – rozwojowego, który prowadzi prace ukierunkowane na komercjalizację w postaci nowych produktów i usług. Wzmocnienie komercyjnej części sektora B+R (przedsiębiorstw) pozwalałoby też skuteczniej zmierzać w stronę struktury finansowania badań bliższej najbardziej rozwiniętym gospodarkom świata, jednocześnie przesuwaloby akcent w zakresie typu badań w stronę badań stosowanych i prac rozwojowych.

Podsumowując: założenie, które wybrzmiewa w programie, ale także pojawia się w KPB, iż przedsiębiorcy powinni być przede wszystkim odbiorcami wyników prac B+R wytwarzanych w sektorze publicznym (generować popyt), nie jest zgodne z ambicjami Programu i jego zasadniczym celem. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki przede wszystkim w oparciu o publiczny sektor B+R, bez silnych przedsiębiorstw prowadzących prace badawczo – rozwojowe, nie jest możliwy do osiągnięcia.

7. Aktywność B+R i innowacyjna przedsiębiorstw.

Diagnoza, wbrew stwierdzeniu iż „siłą innowacyjną gospodarek światowych jest wysoka aktywność sektora przedsiębiorstw w prowadzeniu prac B+R **oraz** współpraca z sektorem nauki” skupia się na wątku współpracy przedsiębiorstw z sektorem nauki, pomijając całkowicie kwestie dotyczące ich aktywności w prowadzeniu prac B+R (opisane w dalszej części PO IR, dotyczącej przedsiębiorców). Ten sposób prezentacji diagnozy jest kolejnym przejawem faktycznego ukierunkowania wsparcia PO IR, jeśli chodzi o komponent B+R, na sektor nauki (oś priorytetowa 1) i wynika z założenia, iż wydatki prywatne na B+R powinny być generowane przede wszystkim w wyniku współpracy z tym sektorem. Takie podejście nie uwzględnia we właściwym wymiarze znaczenia prywatnego sektora B+R dla skutecznej realizacji celów PO IR.

8. Infrastruktura sektora B+R

Diagnoza w tym zakresie ogranicza się do wskazania wartości inwestycji zrealizowanych w ramach PO IG, nie zawiera zaś informacji o deficytach, tak po stronie przedsiębiorstw jak i jednostek naukowych prowadzących działalność B+R, lub o metodologii badania tych deficytów w trakcie realizacji programu. W związku z tym część działań proponowanych w ramach Osi 1, związanych z rozwojem infrastruktury badawczej, nie ma prawidłowego uzasadnienia, zgodnego z celem programu

9. Współpraca z zagranicznymi jednostkami naukowymi.

Diagnoza w tym zakresie nie zawiera w zasadzie informacji o powodach niskiego udziału polskich podmiotów w programach badawczych UE i międzynarodowych. Ponadto, ponownie koncentruje się na jednostkach naukowych, pomijając przedsiębiorców prowadzących działalność B+R (dane dotyczące udziału polskich zespołów powinny być bardziej szczegółowe). W związku z tym część działań proponowanych w ramach Osi 2, związanych z przygotowaniem do udziału w programach międzynarodowych, nie ma prawidłowego uzasadnienia (w opisie działania pojawia się informacja o kosztach jako głównej barierze udziału). Właściwe zidentyfikowanie powodów niewielkiego udziału w programach zagranicznych jest warunkiem właściwego wyboru instrumentów wsparcia.

10. Patentowanie

Diagnoza kondycji publicznego sektora B+R na podstawie aktywności w zakresie patentowania wynalazków jest niekonsekwentna i wymaga pogłębienia. Z jednej strony stwierdza się, iż „Największa aktywność patentowa jednostek sfery B+R świadczy o potencjale naukowo-badawczym tego sektora” a następnie: „Ochrona własności intelektualnej w instytucjach naukowych, w większości przypadków, nie ma na celu generowania korzyści z przyszłej komercjalizacji, lecz jest ukierunkowana na zagwarantowanie jednostce odpowiedniej liczby punktów uwzględnianych podczas oceny parametrycznej.”

11. Analiza SWOT sektora nauki i sfery B+R

Pośród słabych stron należy wskazać na niską skłonność sektora nauki do współpracy z przedsiębiorstwami, zwłaszcza, że w kolejnym punkcie oraz w diagnozie mowa jest o akademickiej szarej strefie. Pokazuje to, iż problemem może być nie tyle brak chęci współpracy po stronie przedsiębiorców, co niekorzystna jej zasady, zdefiniowane dla lub przez sektor nauki.

Ponadto do zagrożeń dla realizacji PO IR należy dodać

- Brak systemowych rozwiązań zachęcających sektor nauki do współpracy z sektorem przedsiębiorstw lub udziału w międzynarodowym programach badawczych (np. kariera naukowa nie jest w żadnym wymiarze determinowana współpracą z przemysłem) .
- Wysokie koszty utrzymania nowej infrastruktury B+R pochłaniające istotną część dostępnych środków i związana z tym niższa konkurencyjność oferty dla przedsiębiorstw (wysokie koszty stałe utrzymania nowej infrastruktury przenoszone na klienta-przedsiębiorcę).
- Brak poprawy w zakresie jakości systemu wyboru projektów do finansowania (wybieranie projektów, które nie przełożą się na cytowania, patenty, perspektywy wdrożenia wdrożenia).

12. Diagnoza w części dotyczącej nauki powinna w większym stopniu opierać się o dane statystyczne właściwe z punktu widzenia celu głównego Programu. Chodzi zwłaszcza o dane dotyczące liczby jednostek naukowych, które komercjalizują wyniki prac B+R, obszary współpracy z przedsiębiorstwami, liczba wspólnych projektów B+R.

Diagnoza sektora przedsiębiorstw

13. Udział przedsiębiorców w całkowitym zatrudnieniu wynosi 18%. Sektor przedsiębiorstw wytwarza ok. 48% PKB (s. 18)

Właściwszą daną jest ta, która pokazuje udział sektora prywatnego w całkowitym zatrudnieniu (ile osób spośród pracujących jest zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw).

14. Nakłady na działalność innowacyjną

W Diagnozie dane dotyczące nakładów na innowacyjność obejmują zarówno wydatki na B+R jak i te związane z wdrożeniami. Taki sposób prezentacji prowadzi do nadmiernych uproszczeń i utrudnia trafną identyfikację problemów, ale też słabych i silnych stron sektora przedsiębiorstw oraz właściwe zaprojektowanie instrumentów wsparcia. Z uwagi na inny charakter tego typu wydatków oraz różnice w poziomie ryzyk z nimi związanych, diagnozę w tym zakresie należy pogłębić. Istotne jest również zidentyfikowanie przyczyn spadku nakładów innowacyjnych od 2006 r.

15. Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw

Dane zaprezentowane w tej części powinny stanowić punkt wyjścia dla Programu. Fakt, iż pomimo kolejnych programów wsparcia (SPO WKP, PO IG) liczba przedsiębiorstw wprowadzających innowacje systematycznie maleje można potraktować jako wskazówkę, iż dotychczasowe podejście do wspierania innowacyjności jest nieskuteczne, a strategia koncentrująca interwencję publiczną w sektorze przedsiębiorstw na wdrożeniach innowacji, zaś w sektorze nauki na infrastrukturze oraz programach badawczych i rozwojowych – nie wystarcza lub nie stanowi wystarczającej zachęty do zmiany strategii konkutowania na rynku. Przyczyną tego stanu rzeczy mogą być źle dobrane instrumenty wsparcia, niewystarczająca ich intensywność czy zakres podmiotowy lub nieskuteczne mechanizmy wdrożeniowe (np. procedura wyboru projektów).

Z punktu widzenia efektywności inwestycji w sektorze przedsiębiorstw w latach 2014-2020 niezbędnym jest podsumowanie doświadczeń PO IG, np. w formule SWOT.

Kontynuacja interwencji w dotychczasowej formule, ponieważ nie przynosi oczekiwanych efektów, nie powinna mieć miejsca, – tzn. wsparcie oferowane jest w ramach punktowych konkursów, o określonym profilu lub kierowanych do konkretnych podmiotów, przy bardzo słabym systemie weryfikacji zgodności projektów z założeniami programu, niewielkiej rzeczywistej komplementarności poszczególnych schematów wsparcia i ograniczonym poziomie akceptacji ryzyka, co przesuwają punkt ciężkości w kierunku stosunkowo bezpiecznych inwestycji wdrożeniowych, dotyczących w najlepszym wypadku innowacji przyrostowych, w najgorszym – inwestycji odtworzeniowych.

16. Bariery dla prowadzenia działalności innowacyjnej po stronie przedsiębiorstw (s.25)

Diagnoza dotyczy problemu konserwatywnych postaw menadżerów i właścicieli firm, które sprzyjają raczej utrwalaniu dotychczasowych strategii konkutowania na rynku (przede wszystkim cena), niż podejmowaniu ryzyka związanego z inwestowaniem w innowacje. Przyczyny tego stanu rzeczy sięgają daleko, bo aż do systemu edukacji szkolnej i ogólnego poziomu kapitału społecznego, a jego zmiana wymaga długofalowych działań, przede wszystkim o charakterze systemowym.

Część takich mogłaby być również elementem Programu, lub zostać z nim skoordynowana. Tymczasem w PO IR brakuje pomysłu na działania o charakterze miękkim, np. budujące kompetencje kadr przedsiębiorstw w obszarze innowacyjności – działania promocyjne (3.2.9) nie gwarantują skutecznego rozwiązania problemu. Niezależnie od źródła ich finansowania (np. EFS), strategia wspierania innowacyjności bez komponentu kompetencyjnego jest niepełna. Wsparcie kadr nauki (oś priorytetowa 1) nie jest w tym zakresie wystarczające.

17. Ujęcie terytorialne sektora przedsiębiorstw w Polsce (s. 37)

Do listy wyzwań rozwojowych należy dodać, obok wzmocnienia prywatnych nakładów na B+R, wzmocnienie prywatnego sektora B+R. Konsekwentnie, wewnętrzne prace B+R w przedsiębiorstwie nie powinny być traktowane jako alternatywa nabycia wyników prac B+R (s.28), ale kluczowy obszar interwencji PO IR (także w kontekście uzasadnienia wyboru celów tematycznych, s.48 oraz zdefiniowania osi priorytetowych, s.51).

18. Analiza SWOT dla klastrów (s.47)

Do zagrożeń należy dodać: instrumentalne traktowanie inicjatyw klastrów - jako wehikułu do pozyskania dodatkowych środków.

Uwagi do części 3: Osie priorytetowe

Os priorytetowa: Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego na rzecz przedsiębiorstw w Polsce

Uwagi ogólne:

Połączenie celów i działań dedykowanych tylko nauce i nauce i przedsiębiorstwom, a tytuł sugeruje, że w ramach tej osi będą finansowane projekty „zwiększające potencjał naukowo-badawczy na rzecz przedsiębiorstw”, a okazuje się, że nie tylko (np. działanie 3.1.1 /dopuszcza się udział przedsiębiorców, ale nie jest to obligatoryjne/). Cele powtarzają się w różnych działaniach (mieszają się także z celami opisanymi w osi 3.2). Nie rysuje się przejrzysta myśl, czemu zaproponowane w ramach osi działania mają służyć (zdefiniowane cele też takiej jednoznaczności nie dają).

Uwagi szczegółowe:

19. Cele szczegółowe osi priorytetowej oraz wskaźniki (s.53)

Cele szczegółowe i proponowane działania dla osi 1 nie wynikają z diagnozy (np. konsolidacja w ramach centrów, rozwój infrastruktury badawczej, w kontekście barier współpracy wymienionych na str. 30-31) i mają – biorąc pod uwagę cel główny - nieprawidłowo dobrane wskaźniki:

- brak jest wskaźników dotyczących współpracy sektora nauki i przedsiębiorstw np. odsetka lub liczby firm zamawiających prace B+R w jednostkach zewnętrznych, odsetka lub liczby jednostek naukowych, komercjalizujących wyniki prac B+R, odsetka jednostek naukowych prowadzących projekty wspólnie z przedsiębiorstwami
- wskaźnik dotyczący udziału danyh stopni doktora nie odzwierciedla większej zdolności kadr naukowych do współpracy z sektorem przedsiębiorstw/ lub chęci do koncentracji się na przedsięwzięciach naukowych mających potencjał gospodarczy/ komercyjny.

Ponadto nieprawidłowe jest utożsamienie podmiotów prowadzących prace B+R z jednostkami naukowymi, z pominięciem przedsiębiorstw, co przekłada się następnie na wyłączenie przedsiębiorstw z grupy beneficjentów działań 3.1.1., 3.1.3., 3.1.4, 3.1.6

20. 3.1.1 Konsolidacja potencjału naukowo- badawczego w ramach centrów wiedzy i innowacji

- Działanie 3.1.1 nie ma uzasadnienia na poziomie Diagnozy.
- Cel działania nie jest jasny. Z jednej strony chodzi o wsparcie centrów wiedzy i innowacji (forma), z drugiej o finansowanie badań stosowanych z perspektywą ich komercjalizacji (przedmiot), przy czym warunkiem pozyskania wsparcia jest utworzenie konsorcjum. Przewiduje się także możliwość finansowania infrastruktury badawczej, chociaż deklarowanym celem działania jest „optymalne wykorzystanie dostępnej lub rozbudowywanej infrastruktury badawczej”. Biorąc pod uwagę cel Programu, kluczowe znaczenie powinien mieć fakt realizacji projektów badawczych i rozwojowych o określonym potencjale komercyjnym, zaś forma (centrum, konsorcjum) wynikać z przedmiotu badań. Podmioty, które otrzymały finansowanie infrastruktury badawczej w ramach PO IG, powinny mieć ograniczoną możliwość zakupu takiej infrastruktury w PO IR.
- Centra wiedzy i innowacji (CWI) dedykowane są konsorcjom jednostek naukowych. Jest co prawda powiedziane „ze szczególnym uwzględnieniem tych z udziałem

przedsiębiorstw”, ale taki zapis oznacza, że istnieje absolutna możliwość utworzenia centrów bez udziału przedsiębiorstw. Pytanie w takim razie, po co będą one tworzone, poza tym, że stworzy się infrastrukturę badawczą i IT i że finansowane będą badania stosowane i prace rozwojowe z perspektywą ich komercjalizacji. Poza tym tworzymy kolejną „instytucję” mającą koncentrować działania naukowo-badawcze (mamy już platformy techno logiczne, klastry...)

- Pytanie, czy na bazie istniejących instytucji i aktywów, którymi dysponują już dzisiaj nie można stworzyć takich centrów (dużo pieniędzy zostało wydatkowane w obecnej perspektywie na infrastrukturę badawczą – czy z tego wynika możliwość utworzenia CWI)
- Nie jest jasne jaki ma być Związek między CWI a specjalizacjami, na które w nowej perspektywie będziemy chcieli postawić

21. 3.1.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej.

- Działanie 3.1.2 nie ma uzasadnienia na poziomie Diagnozy.
- Działanie to służy tworzeniu centrów narodowych – finansowaniu dużej infrastruktury badawczej znajdującej się na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej. Pytanie zatem, jak tworzenie tej infrastruktury ma się do tworzenia infrastruktury badawczej i infrastruktury IT w CWI?
- Zakłada się, że podstawą udzielenia wsparcia jest przedstawienie długoterminowego planu prac badawczych, które będą realizowane w tej wybudowanej i wyposażonej ze środków europejskich infrastrukturze. Nie ma żadnego kryterium, które kazałoby łączyć ten długoterminowy plan prac badawczych z potrzebami gospodarki i specjalizacjami, które będziemy rozwijać w nowej perspektywie. Trudno za takie bowiem uznać sformułowanie, że „udzielenie wsparcia uwarunkowane będzie m.in. określeniem zasad dostępu do tej infrastruktury dla naukowców i przedsiębiorców”. Nie chodzi zatem o zapewnienie dostępu tylko o określenie zasad dostępu. Długoterminowy plan prac badawczych, o którym mowa w opisie powinien zawierać zapisy dotyczące przedsięwzięć realizowanych na rzecz oraz we współpracy z przedsiębiorstwami oraz wstępne założenia dotyczące komercjalizacji wyników prac.
- Co oznacza „długoterminowy” – tzn. na ile lat? A jeżeli badania na świecie w tym zaplanowanym obszarze dadzą jakieś efekty, to czy centrum narodowe będzie musiało i tak realizować plan długoterminowy?
- Beneficjentami mogą być także przedsiębiorstwa, tymczasem z opisu działania wynika, że nie ma tu na nie w ogóle miejsca.

22. 3.1.3 Finansowanie badań naukowych na rzecz innowacyjnej gospodarki.

- Kolejne działanie tworzące kolejne „instytucje” – „wsparcie projektów powinno się przyczynić do stworzenia w Polsce wyspecjalizowanych, wiodących w skali europejskiej jednostek naukowych”. Czy to oznacza, że CWI oraz centra narodowe takich funkcji nie będą spełniać? Jaki jest efekt synergii między tymi trzema „instytucjami” stworzonymi działaniami 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3?
- Generalnie zupełnie nie wiadomo jaki jest cel tego działania – „wymiana doświadczeń w wiedzy w obszarze m.in. zarządzania badaniami naukowymi czy komercjalizacji wyników badań naukowych”.
- Działanie to ma być „wsparciem na rzecz agend badawczych”. Czyli co ma być finansowane w ramach tego działania?
- Opis mówi, że celem jest „wsparcie realizacji wysokiej jakości badań naukowych...”. Ale nie definiuje, (1) czy będą zdefiniowane obszary badawcze, które otrzymają „wsparcie na rzecz agend badawczych” i (2) jak będzie oceniana jakość badań naukowych.

- Brak jest odniesienia do gospodarki i specjalizacji, które będziemy wspierać w nowej perspektywie. Biorąc pod uwagę cel działania, nie jest zasadne wykluczenie z możliwości pozyskania wsparcia przedsiębiorstw jako samodzielnych beneficjentów (tzn. bez obowiązku angażowania jednostek naukowych – przedsiębiorca gwarantuje, iż komercyjny wymiar przedsięwzięcia jest zasadniczym kryterium decyzyjnym)..

23. 3.1.4 Finansowanie badań naukowych na rzecz z innowacyjnej gospodarki

- To działanie powinno być jednym z kluczowych dla PO IR. Jednak zupełnie inaczej ustawione. Zdecydowanie w PO IR powinniśmy mieć możliwość finansowania ciągu działań: od pomysłu do przygotowania do wdrożenia. Pytanie, jak ma się to działanie do działania 3.2.1 (Wsparcie projektów: od pomysłu do przemysłu, gdzie „instrument ma na celu finansowanie innowacyjnych projektów w całym cyklu ich realizacji, począwszy od fazy badań, poprzez etap prac rozwojowych do wdrożenia rozumianego jako uruchomienie pilotażowej produkcji”).
- Niejasny związek z działaniem polegającym na wspieraniu rozwoju CWI.

24. 3.1.5 Wsparcie ochrony własności przemysłowej w ośrodkach badawczych i przedsiębiorstwach oraz wsparcie otwartego dostępu do wyników prac badawczych

- Niejasny związek z działaniem 3.2.1 dot. wspierania ochrony własności intelektualnej, czym się od niego różni.
- Należy zastanowić się, czy finansować ochronę własności intelektualnej na poziomie krajowym (czy rzeczywiście koszty tej ochrony są nie do udźwignięcia dla firm?). Może tylko na poziomie międzynarodowym?
- Jak jest uzasadnienie dla finansowania ochrony znaku towarowego? Czy firmy nie powinny tego same robić, jeżeli uznają to za element istotny dla realizowanej strategii?
- Działanie niespójne – ma w jego ramach być również finansowanie działań związanych z dostosowaniem infrastruktury IT do możliwości korzystania z otwartego dostępu do treści naukowych. Co należy przez to rozumieć – wsparcie w zakupie komputerów i oprogramowania? I dlaczego jest elementem działania dot. ochrony własności przemysłowej?

25. 3.1.6 Rozwój kadry sektora B+R

- Działanie 3.1.6 nie ma uzasadnienia na poziomie Diagnozy.
- Biorąc pod uwagę cel działania, nie jest zasadne wykluczenie z możliwości pozyskania wsparcia przedsiębiorstw jako samodzielnych beneficjentów.
- Obok staży naukowych działanie powinno uwzględniać staże w przedsiębiorstwach oraz dla przedsiębiorców, staże w jednostkach naukowych. Interwencję w tym zakresie należy powiązać i skoordynować z inwestycjami w sektorze edukacji (kierunki zamawiane).
- Powtórzenie w części z 3.1.3.
- Dlaczego tutaj ma znaleźć się wsparcie zatrudnienia wybitnych uczonych z zagranicy do projektów badawczych w polskich jednostkach naukowych? Jak weryfikowana będzie „wybitność”? Do jakiego rodzaju projektów badawczych mają oni być zatrudniani – dowolnych? Czy w ramach prac którejs z nowo powołanych w działaniach 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3? Czy zakładane są jakieś efekty synergii?

Uwagi ogólne:

- Tytuł osi budzi wątpliwości – nawet jeżeli zostanie na PO IR przeznaczone więcej środków europejskich niż na obecny PO IG, a w ramach PO IR – nawet 60-70% na oś 3.2, to i tak potencjał innowacyjny przedsiębiorstw nie wzrośnie, czego dowodem są efekty PO IG.
- Celem osi 3.2 jest „...poprawa warunków prowadzenia działalności innowacyjnej przez przedsiębiorstwa w Polsce”. Takie zdefiniowanie celu dotyczy zmian instytucjonalnych, w tym regulacyjnych, a nie współfinansowania ze środków unijnych projektów badawczych i inwestycji w innowacje.
- Zakłada się, że przy wyborze projektów B+R premiowana, ale nie wymagana będzie współpraca z jednostką naukową. Premiowanie współpracy firm z jednostkami naukowymi nie ma uzasadnienia – w ten sposób w gorszej pozycji będą firmy, które same są/chcą się stać firmami badawczymi, a także firmy, które chcą zbudować/rozbudować swoją działalność badawczą i ma to długofalowe uzasadnienie (działalność firmy wymaga stałej aktywności badawczej). Zaproponowane premiowanie będzie tworzyło sztuczne powiązania nauki i biznesu w sytuacji, gdy firmy powinny u siebie zbudować/rozbudować działalność badawczą.
- Zakłada się, że osi 3.2 „istotny element (...) będą stanowiły instrumenty (...) mające na celu popularyzację innowacyjności i współpracy przedsiębiorstw z sektorem nauki”. Efektywnie popularyzowanie innowacyjności wymaga znaczenie szerszego zakresu długofalowych działań opartego o kompleksową strategię uwzględniającą przede wszystkim system edukacji. Rozwiązania punktowe, zwłaszcza o charakterze kampanii promocyjnych, nie odniosą żadnego efektu.
- Duża część działań w ramach osi 3.2 ma na celu finansowanie projektów o charakterze infrastrukturalnym. Może się okazać, że specyfiką nowego okresu prognozowania będzie pokrycie Polski infrastrukturą badawczą, z której posiadania nie będzie zbyt wiele wynikać. Należy to jeszcze raz bardzo poważnie przemyśleć. Tym bardziej, że cykl życia infrastruktury badawczej jest relatywnie krótki.

Uwagi szczegółowe

26. 3.2.1 Wsparcie projektów: od pomysłu do przemysłu

- Podobnie, jak przy działaniu 3.1.4, tu także można napisać, że działanie 3.2.1 powinno być jednym z kluczowych w PO IR. Pytanie jednak, czym ma się różnić 3.2.1 od 3.1.4 poza tym, że w 3.1.4 zakłada się, że „o dofinansowanie projektów (...) będą mogły ubiegać się jedynie konsorcja, w których jednym z partnerów jest przedsiębiorca” a w działaniu 3.2.1 – „wsparcie kierowane będzie do przedsiębiorstw rozpoczynających lub rozwijających działalność B+R, które planują realizację projektów badawczych samodzielnie bądź z zewnętrznymi podmiotami, w tym z jednostkami naukowymi”.
- Działanie 3.2.1 „ma na celu finansowanie innowacyjnych projektów w całym cyklu ich realizacji, począwszy od fazy badań (zakup wyposażenia laboratoriów, koszty prowadzenia lub zakup badań)...”. Co mamy rozumieć pod „zakupem badań”? Czy od jednostek naukowych, czy też od dowolnych podmiotów? Krajowych, czy także zagranicznych? Jak się to ma do zacytowanego stwierdzenia dotyczącego podmiotów, do których kierowane będzie wsparcie – „przedsiębiorstwa rozpoczynające lub rozwijające działalność B+R”? Czy „zakup badań” jest rozpoczynaniem lub rozwijaniem działalności B+R przez przedsiębiorstwa?

- Działanie 3.2.1 przewiduje „wspieranie ochrony własności intelektualnej” (w tym poza granicami kraju)...”. Czym to wspieranie będzie różniło się od tego zaplanowanego w działaniu 3.1.5?
- Działanie zakłada preferencje dla MSP. Zgadając się z diagnozą należy jednak zwrócić uwagę, że w Polsce duże firmy mają także problemy z inwestycjami w innowacje, w tym w działalność B+R. Duże firmy działające w Polsce zatrudniają przeciętnie 800 pracowników. W porównaniu do przeciętnych dużych firm w krajach starej UE te działające w Polsce są „małe”. Ograniczanie im dostępu do finansowania w ramach działania „od pomysłu do przemysłu” jest sprzeczne z tym, co jest deklarowane w tytule osi 3.2 („wzrost potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw w Polsce”.

27. 3.2.2. Tworzenie warunków dla prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa

- Wsparcie przedsiębiorstw w finansowaniu infrastruktury B+R jest potrzebne. Ważne będą jednak kryteria, które firma musi spełnić, aby za uzasadnioną uznać potrzebę dofinansowania „tworzenia i rozwoju infrastruktury B+R”.
- Wydaje się, że dział nie powinno nosić tytuł „Tworzenie warunków infrastrukturalnych dla prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa”.
- Trudno zrozumieć założenie, że z finansowania w ramach tego działania korzystać powinny w przede wszystkim „najmniejsze podmioty gospodarcze”. A tak brzmi sformułowanie, że „...w szczególności konieczne jest pobudzenie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej najmniejszych podmiotów gospodarczych”. Te, jeżeli same nie są firmami badawczymi, powinny korzystać np. z CWI.

28. 3.2.3 Wsparcie projektów realizowanych przez platformy technologiczne

Platformy technologiczne są/mają być narzędziem a nie celem. Dlatego należałoby odwrócić koncepcję działania – tworzymy możliwość budowania/rozbudowy infrastruktury badawczej różnym podmiotom, w tym platformom technologicznym. Warto może zatem przekonstruować działanie 3.2.2 tak, aby znalazła się w nim możliwość finansowania infrastruktury B+R dla wielu różnych podmiotów i grup podmiotów.

29. 3.2.4 Rozwój kluczowych klastrów

- Klastry, podobnie jak platformy technologiczne, są narzędziem a nie celem. Dlatego tu także należałoby odwrócić koncepcję działania. Jeżeli klastry będą mogły aplikować o dofinansowanie B+R, to w działaniach dotyczących wsparcia B+R (3.2.1) powinny być w wylistowanej grupie beneficjentów. Jeżeli będą mogły aplikować o dofinansowanie internacjonalizacji, to w działaniach dotyczących wsparcia dla internacjonalizacji (3.2.8) powinny być w grupie beneficjentów.
- Planuje się wsparcie finansowe na działania związane z rozwojem samego klastra. Jakiego rodzaju działania mogłyby w ramach tego zapisu uzyskać finansowanie?
- Planuje się wsparcie finansowe dla koordynatorów. W ramach 3.2.1 i 3.2.8 wsparcie takie mogłoby być w przypadku klastrów kosztem kwalifikowanym.
- Nie przewiduje się wsparcia projektów o charakterze infrastrukturalnym. Czy to oznacza, że nie przewiduje się dofinansowania inwestycji w infrastrukturę badawczą? Wydaje się uzasadnione, aby klastry mogły tworzyć infrastrukturę badawczą współfinansowaną z PO IR, ale należałoby to zrobić poprzez dopisanie klastrów do beneficjentów w działaniu 3.2.1 czy 3.2.2.

30. 3.2.5 Wsparcie przedsiębiorstw i jednostek naukowych w przygotowaniu do udziału w programach międzynarodowych

- Wsparcie dla beneficjentów systemowych - „...instytucji, których zadaniem będzie promowanie programów międzynarodowych i wspieranie MSP do udziału w tych programach”. Czy „promowanie” nie powinno być finansowane z pomocy technicznej, jeżeli dotyczy beneficjentów systemowych?
- Wsparcie (grant) na pokrycie kosztów przygotowania aplikacji do programów międzynarodowych dla przedsiębiorców i jednostek naukowych powinien być poprzedzony (tak, jak w przypadku przedsiębiorców i IOB) grantu pokrywającym koszty audytu w zakresie możliwości uzyskania wsparcia w ramach programu międzynarodowego.

31. 3.2.6 Wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału na innowacje

- Bardzo ważne działanie!
- Wsparcie w ramach tego działania ma służyć „...finansowaniu realizowanych przez MSP projektów o dużym potencjale rynkowym i obciążonych wysokim ryzykiem, w szczególności związanych z komercjalizacją wyników badań naukowych i prac rozwojowych”. Jeżeli w szczególności, tzn. że w ramach tego działania będzie można finansować jeszcze inne rzeczy. Jakże? To musi zostać doprecyzowane.
- W działaniu „przedsiębiorstwa z sektora MSP” zostały zdefiniowane jako beneficjenci. Jak się ma do tego zapis, że „ułatwienie dostępu przedsiębiorstw do kapitału na innowacje zostanie zapewnione także przez: (.) „wsparcie sieci inwestorów VC oraz aniołów biznesu...” oraz (.) „wsparcie poszukiwania i selekcji innowacyjnych pomysłów oraz inkubacji nowo powstałych firm przez inwestycję kapitałową”. Oznacza on, że beneficjentami będą także VC oraz anioły biznesu.

32. 3.2.7 Rozwój i profesjonalizacja proinnowacyjnych usług IOB

- W tym działaniu jest chaos – np. VC i aniołowie biznesu mają ułatwiać pozyskiwanie kapitału. A co jest ich „zadaniem” w działaniu 3.2.6?
- Co ma być celem tego działania – finansowanie usług w zakresie doradztwa czy „...m.in. rozwój profesjonalnych kadr instytucji otoczenia biznesu”? Czy IOB mają tu otrzymywać finansowanie rozwoju laboratoriów, a także na projektowanie i przeprowadzanie audytu lub doradztwa związanego z audytem (na czym ma polegać doradztwo związane z audytem?) i zakupem usług certyfikacyjnych.
- W ramach tego działania mają być także finansowane projekty infrastrukturalne. O budowę jakiej infrastruktury chodzi – badawczej?
- Ma tu także być finansowane „wzmocnienie internacjonalizacji przedsiębiorstw poprzez pomoc w (...) poszukiwanie kapitału zagranicznego...”. Dlaczego takie zadanie nie może być realizowane profesjonalnie w ramach działania 3.2.6, tylko tutaj przez IOB?

33. 3.2.8 Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw poprzez internacjonalizację

- Wsparcie globalizacja działań przedsiębiorstw działających w Polsce jest „dopełnieniem” wsparcia działań proinnowacyjnych. A zatem jest niezbędne!
- Dla części zadań zapisanych w tym działaniu warto pomyśleć o projektach systemowych, a nie o rozproszonym doradztwie. Np. „...w ramach wsparcia internacjonalizacji firm będzie realizowana pomoc w zakresie: doradztwa, udostępniania informacji (o przedsiębiorstwach, produktach, możliwościach kooperacji, warunkach inwestowania na określonych rynkach), a także rozwoju mechanizmów kredytowania polskich inwestycji za granicą”.

- Informacje zawarte w opisie nie są czytelne („W ramach działania przewiduje się wspieranie współpracy polskich przedsiębiorstw z zagranicznymi firmami i jednostkami sektora B+R w zakresie zarządzania łańcuchem wartości, tworzenia tzw. mostów technologicznych w wiodących ośrodkach innowacji oraz realizacji projektów w partnerstwie z centrami doskonałości” – nie jest jasne jakie przedsięwzięcia będą otrzymywać wsparcie.
- Czy „...wspieranie współpracy polskich przedsiębiorstw z zagranicznymi firmami i jednostkami B+R...” nie powinno być realizowane w ramach działania 3.2.5?

34. 3.2.9 Promocja współpracy nauki i biznesu, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki

- Zdecydowanie szkoda pieniędzy na (1) promowanie współpracy nauki i biznesu, (2) promocję innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorstw, (3) promocję nowych form innowacji. Jeżeli istnieją jakieś badania dowodzące, że promowanie to jest efektywne, warto się nad tym zastanowić. W innym przypadku należy zrezygnować z pomysłu finansowania takiej „aktywności”.
- Proponowane działania na rzecz „kształtowania postaw innowacyjnych” są niezbędne, ale trzeba to zaplanować nie jako jeden z kilkunastu celów w ramach jednego z mniej istotnych działań w ramach PO IR. To tak naprawdę powinien być jeden z ważniejszych elementów polityki edukacyjnej państwa. Środki unijne mogłyby pomóc w realizacji tej polityki! Warto znaleźć inne miejsce na takie działania!
- Proponuje się w ramach tego działania „...wsparcie zastosowania w przedsiębiorstwach nowych form innowacji”. Co oznaczają „nowe formy innowacji”?
- Proponuje się w ramach tego działania przedsięwzięcia: „platformy dialogu i współpracy wewnątrz i międzysektorowej na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów i generowania spójnej wartości dla całej branży”. Jak należy to rozumieć? Jako wsparcie dla klastrów. Które jest proponowane w działaniu 3.2.4? I na czym ma polegać platforma dialogu i współpracy międzysektorowej „...na rzecz rozwiązywania na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów i generowania wspólnej wartości dla całej branży”?

Uwagi do części 4: Opis kierunkowych zasad wyboru projektów i operacji

Doświadczenia PO IG pokazują, że kluczowe znaczenie dla skutecznej realizacji programów i strategii ma ostatni element – system wyboru projektów do realizacji. Założenia o których mowa w projekcie są zgodne z postulatami środowisk gospodarczych:

- w mniejszym stopniu kładzenie nacisku na wymagania formalne;
- dopuszczanie w większym stopniu w ramach systemu selekcji ryzyka w realizacji innowacji radykalnych, dając szansę na wdrożenie rozwiązań przełomowych;
- możliwość bezpośredniego kontaktu ekspertów oceniających projekt z wnioskodawcą i przygotowaną przez niego koncepcją oraz w szczególności możliwość kolegialnej oceny projektów poprzez porównywanie ich ze sobą (odejście od „zatomizowanych ocen”).

Dodatkowo należy zastanowić się nad możliwością włączenia w system oceny ekspertów zagranicznych. Prace nad szczegółowymi rozwiązaniami dla systemu wyboru projektów powinny rozpocząć się jak najszybciej, tak aby konkretne rozwiązania były gotowe do wdrożenia w momencie uruchomienia programu.

Zasady wyboru projektów i operacji nie powinny jednak sprowadzać się do próby ulepszenia jakości oceny projektów. To jak wdrażane jest wsparcie publiczne na rzecz innowacyjności ma istotny potencjał promocyjny, może stanowić element budowy stabilnego i przewidywalnego systemu innowacji, kreując środowisko innowacjom przyjazne. Sposób konstrukcji programu w tym zakresie powinien stać się narzędziem niwelowania barier świadomościowych po stronie nauki i gospodarki, sposobem obniżania ryzyka poprzez zwiększenie przewidywalności dostępu do wsparcia publicznego. Stymulacja innowacji - z operacyjnego punktu widzenia - musi być co najmniej stabilna i systematyczna, a priorytety i zasady interwencji przejrzyste i komunikowane.